
HOOFDSTUK II: SITUATIE OP HET TERREIN

2. Situatieschets van de vijf grote steden

2.1 Inleiding

Met het oog op een evaluatie in vijf grote steden werd door het Centrum contact opgenomen met de verschillende betrokken actoren op het terrein. Bij de beschrijving van de situatieschets en de taakverdeling tussen de diensten werd gebruik gemaakt van de informatie door hen meegedeeld.

Het Centrum beperkt zich in dit evaluatiehoofdstuk tot de grootste risicosectoren voor mensenhandel vastgesteld door het betrokken parket. Niet enkel qua risicosectoren maar ook qua organisatie van sommige sectoren en de politiek daarop gevoerd door het parket is er een verschil merkbaar in de vijf steden.

De meest voorkomende knelpunten en eventuele voorstellen die elke dienst afzonderlijk aanhaalt worden vermeld en op het einde van de feitenbeschrijving samengevoegd.

2.2. Brussel

2.2.1. Situatieschets

Sector van prostitutie

De prostitutiefenomenen worden aangetroffen in de volgende gemeenten: Brussel, Elsene, Schaarbeek, Sint-Gillis, Sint-Joost-Ten-Node en vertonen verschillende vormen.

Inzake de gemeente Brussel wordt de straatprostitutie aangetroffen in de zone van de Albert II laan, de Koopliedenstraat/ Antwerpseplein, de Louizalaan en het Fontainasplein.

Een andere vorm van prostitutie is de barprostitutie. Belangrijk is wel dat de bars in feite drankgelegenheden zijn waar de dienstverleners aanzetten tot het gebruik van alcoholische dranken. Dit gegeven impliceert dat het bestaan van enige prostitutie eerst moet aangetoond worden. De “barprostitutie” vindt men hoofdzakelijk terug in de Aarschotstraat waar ongeveer 60 bars gevestigd zijn.

Vervolgens vindt men prostitutie terug in de carré's. Een carré kan worden gedefinieerd als zijnde een pand, bestaande uit één of meerdere kamers, dewelke meestal op het gelijkvloers zijn gelegen en dewelke door de eigenlijke huurster worden gebruikt teneinde in haar eigen individuele prostitutie te voldoen. In tegenstelling tot wat men “privé-prostitutie” noemt, zijn deze panden voorzien van de nodige uitwendige kenmerken zoals de neonverlichting.

Er situeren zich een 85-tal carré's op het grondgebied van de gemeente Sint-Joost-Ten-Node en een twintigtal in de gemeente Schaarbeek.

De privé-prostitutie is verspreid over de gehele Brusselse agglomeratie (zie advertenties in dagbladen en kranten). In het verleden kon reeds worden vastgesteld dat de eventuele activiteiten van netwerken niet kunnen uitgesloten worden. Het gevaar van deze prostitutievorm is het verdoken karakter wat het toezicht erop sterk bemoeilijkt.

Nationaliteiten en verblijfsdocumenten van eventuele slachtoffers

Inzake de straatprostitutie vormen voornamelijk de Oosteuropese meisjes uit Albanië en Kosovo een risicogroep. Tevens werd recent een toenemende aanwezigheid van andere Oosteuropese meisjes vastgesteld, voornamelijk van Roemeense en Bulgaarse origine maar ook andere nationaliteiten uit de vroegere Sovjet-Republiek. Het merendeel van hen identificeert zich aan de hand van een bijlage 26.

Vervolgens is het fenomeen van de mannenprostitutie in de omgeving van het Fontainasplein en de aanwezigheid van Equatoriaanse travestieten opmerkelijk. Men kan niet uitsluiten dat er een organisatie vanuit het buitenland opereert.

In de bars zijn de vrouwen officieel ingeschreven als dienstster wat impliceert dat men de vereiste verblijfsdocumenten moet kunnen voorleggen. Bijgevolg bestaat het risico op het gebruik van valse/vervalste identiteitskaarten waarin tevens een evolutie kan teruggevonden worden. De risiconationaliteiten zijn voornamelijk de Oosteuropese (hoofdzakelijk Albanië) en de Westafrikaanse.

Belangrijk is ook de vaststelling van een verschuiving van Westafrikaanse meisjes vanuit Antwerpen naar aanleiding van de aldaar doorgevoerde intensieve controles in bepaalde zones.

In de carré's zijn Europese vrouwen werkzaam maar ook Afrikaanse vrouwen afkomstig uit Zaïre, Ghana en West-Afrika. De voorgelegde verblijfsdocumenten betreffen hoofdzakelijk een bijlage 26 of een "Identiteitskaart voor Vreemdelingen". Tengevolge van gevoerde acties in de bars te Brussel en bepaalde prostitutiezones te Antwerpen is ook in de carré's een toename merkbaar van meer Westafrikaanse prostituees.

In de privé-prostitutie zijn alle nationaliteiten mogelijk.

Rekening houdend met de prioriteiten vermeld in de nieuwe richtlijnen van de omzendbrief col 12, werd door de BOB van Brussel een prioriteitenanalyse uitgevoerd inzake de veerschillende vormen van prostitutie. Het resultaat hiervan geeft weer dat prioritair aandacht wordt besteed aan de opsporing en vervolging van Albanese en Westafrikaanse netwerken.

Structuur netwerken

Albanese netwerken

Typerend voor deze netwerken is het geweld dat door de daders wordt gebruikt om de slachtoffers naar hun hand te zetten.

Opvallend is tevens het feit dat deze Albanese netwerken recentelijk ook andere Oosteuropese meisjes voor hun laten werken (Roemeense, Bulgaarse, Moldavische, Russische, ...).

Algemeen kan worden gesteld dat Albanese/Kosovaarse meisjes, al dan niet minderjarig, uit hun thuisland worden gehaald door een list, bedreiging of met geweld.

De andere Oosteuropese meisjes blijken daarentegen eerst uit hun thuisland door de organisaties te worden weggehaald, dewelke hen naderhand overbrengen naar Albanië en alwaar zij vervolgens aan Albanese bendes worden doorverkocht.

Het is dus wel zo dat de meisjes ginds worden aangekocht door Albanezen, en niet hier worden ingepalmd.

Het ziet er naar uit dat deze Albanese dadergroeperingen zowat het "monopolie" in deze criminele materie naar zich toetrekken en hierin blijkbaar voor heelwat andere Oosteuropese Organisaties een afzetmarkt zijn.

Westafrikaanse netwerken

Deze slachtoffers worden door de netwerken onder de knoet gehouden door de toepassing van de “voodoo”.

In concreto handelt het hier voornamelijk om Nigeriaanse vrouwen, die per vliegtuig naar een Europees land worden gebracht, (België, Italië, Duitsland, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk en Portugal)alwaar zij al dan niet het statuut van ‘politiek vluchteling’ aanvragen.

Vervolgens worden zij door de organisatie naar een ander Europees land overgebracht. (hier wordt naargelang het geval opnieuw politiek asiel gevraagd, waarbij een andere identiteit en nationaliteit wordt aangenomen)

In hun nieuw land van bestemming worden de vrouwen doorverkocht aan de ‘madamen’, dewelke hen vervolgens in de verplichte prostitutie plaatsen.

In tegenstelling tot de Albanese netwerken, kan men bij de Westafrikaanse netwerken duidelijke gestructureerde organisaties onderscheiden, waar elk lid van de organisatie zijn specifieke rol te vervullen heeft.

2.2.2. Strafrechtelijk beleid en coördinatie

In Brussel is de toestand op twee vlakken complex. Zoals we reeds zagen vindt men op het grondgebied van Brussel vier soorten prostitutie, terwijl die in de andere steden beperkt blijft tot twee of drie (in Gent slechts één); er moet rekening worden gehouden met de nabijheid van de luchthaven en de HST-stations, de Eurostar en talrijke terminals van internationale buslijnen. Verder is het aantal politiediensten dat gelast is met de zaken rond mensenhandel aanzienlijk: de Gerechtelijke Politie van Brussel, drie BOB's (Brussel, Halle, luchthaven van Zaventem), de C.S.B. (cel Mensenhandel), het District Brussel, elf rijkswachtbrigades en vijf gemeentepolities.

Wij konden natuurlijk geen ontmoetingen organiseren met al die diensten, maar wij hadden wel gesprekken met de BOB van Brussel en Halle en met hun afdeling op de luchthaven, met het rijkswachtdistrict, met bepaalde rijkswachtbrigades (Molenbeek en Etterbeek) en met de Gemeentepolitie van Schaarbeek en St. Joost-ten-Node. Met de politie van Brussel hebben we geen afspraak gekregen. Wij hadden natuurlijk wel een onderhoud met de verbindingsmagistraat van het Parket en met het Arbeidsauditoraat.

A. Het Parket*Prioriteiten*

In Brussel werden de prioriteiten duidelijk vastgelegd en bevestigd in de omzendbrief van het Parket van 11 februari 2000 over de samenwerking tussen de politiediensten, het Parket en het Arbeidsauditoraat in de strijd tegen de mensenhandel en kinderpornografie, ingevolge de omzendbrief nr. COL 12/99 van het College van Procureurs-generaal.

Er werd voorrang verleend aan de volgende vormen van mensenhandel:

- het binnensmokkelen van mensen (of «mensensmokkel»);
- de mensenhandel in het kader van de prostitutie;
- het verhuren van logies aan exorbitante prijzen;
- de mensenhandel in het kader van de sociale wetgeving («economische» uitbuiting).

Het Parket is uiterst waakzaam voor de ontwikkeling van de verschillende vormen van mensenhandel. Zo wordt een eerste dossier over het verhuren van logies aan exorbitante prijzen in Schaarbeek behandeld vanuit het standpunt van de mensenhandel. Deze vernieuwende benadering werd niet enkel mogelijk door de bereidwilligheid van het Parket, maar vooral dankzij de tactiek van de wetgever die, in artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980, niet precies heeft bepaald wat er onder mensenhandel moest worden begrepen, maar verkoos om de constante factoren naar voor te brengen die voorkomen in de verschillende vormen van dit fenomeen, zodat dit zo breed mogelijk kon worden geïnterpreteerd.

Gezien het Parket niet over voldoende middelen beschikt, werd het accent vooral gelegd op de eerste twee prioriteiten. Om diezelfde reden heeft het Parket ook de problematiek van de schijnhuwelijken moeten opgeven.

Alle zaken rond de mensenhandel krijgen een specifiek nummer (37 voor het Parket en 23.03 bij het Auditoraat). Tussen het Parket en het Auditoraat werd afgesproken dat ingeval van samenloop van het delict mensenhandel en overtredingen tegen het sociale strafrecht, er afzonderlijke dossiers zullen worden geopend die worden behandeld door respectievelijk de Procureur des Konings en de Arbeidsauditeur. Er zullen afzonderlijke processen-verbaal worden opgesteld, waarin melding wordt gemaakt van het bestaan van een afzonderlijk dossier mensenhandel en/of inbreuken tegen de sociale wetgeving.

Het Parket wil vermijden dat het onderzoek vertraagd wordt, gezien beide dossiers verschillende richtingen kunnen uitgaan. Deze strategie van het Parket om de dossiers snel te behandelen impliceert ook dat de dossiers niet al te uitgebreid worden – ook dit is een noodzaak die zich opdringt omwille van de beperkte middelen waarover het Parket beschikt.

In 1999 had het Parket een honderdtal zaken in onderzoek.

Taakverdeling en overleg

Sinds 1997 organiseert het Parket van Brussel elke eerste vrijdag van de maand een vergadering samen met de verschillende politiediensten die gelast zijn met de reeds vermelde zaken rond mensenhandel. Ingevolge de omzendbrief col.12 wordt aan die vergaderingen ook deelgenomen door het Arbeidsauditoraat en de afgevaardigden van de Arrondissementele Arbeids- en Sociale Inspectiecel.

Vertegenwoordigers van het opvangcentrum Pag-Asa en van de Dienst Vreemdelingenzaken worden éénmaal per jaar uitgenodigd.

Tijdens die vergaderingen geeft elke politiedienst een overzicht van de lopende zaken. Daardoor wordt het voor de verbindingsmagistraat mogelijk om snel instructies te geven over die dossiers, en voor de verschillende diensten om te weten wat de andere doen, waardoor dubbele onderzoeksdaden vermeden worden. Ook nieuw opduikende fenomenen worden makkelijker onderkend. Een ander positief gevolg is ook de verbetering in de verhoudingen tussen de verschillende politiediensten.

Tenslotte wordt in de nieuwe omzendbrief van het Parket gedetailleerd de samenwerkingsstructuur beschreven, evenals de manier waarop het uitwisselen van inlichtingen tussen de verschillende diensten moet worden georganiseerd en de contacten die moeten worden opgenomen wanneer een dienst geconfronteerd wordt met een persoon van wie gedacht wordt dat deze een slachtoffer is van de mensenhandel.

De slachtoffers

Zoals wij reeds deden in ons voorgaande verslag «Aandacht voor de slachtoffers», onderstreept ook het Parket de sleutelrol die zij spelen in het aantonen van de bewijslast van de overtreding ¹. De ervaring leert ons echter hoe moeilijk het is de slachtoffers verklaringen te laten afleggen tégen de verantwoordelijken van de mensenhandel, verklaringen die vaak noodzakelijk zijn om met een onderzoek te kunnen beginnen.

Dit vergt heel wat tijd vanwege het Parket en moed vanwege de slachtoffers, gezien de vele en verschrikkelijke drukingsmiddelen die tegen hen worden gebruikt. Niet zelden gebeurt het ook dat het slachtoffer zichzelf niet als dusdanig erkent, maar zichzelf vooral ziet als het vriendinnetje van haar pooier, of als «klant» van een organisatie.

Het Parket herinnert er ook aan dat het *even belangrijk is om het slachtoffer in België te kunnen houden voor het onderzoek, als voor het slachtoffer zelf*. De bestrijding van de mensenhandel is onmogelijk zonder de hulp van de gespecialiseerde onthaalcentra Pag-Asa, Payoke en Sürya, noch zonder het speciale statuut dat aan de slachtoffers wordt toegekend.

Er werd jammer genoeg vastgesteld dat er op regelmatige tijdstippen slachtoffers verdwijnen uit de opvangcentra, die natuurlijk open centra zijn. Terugkeren naar het milieu heeft natuurlijk zeer negatieve gevolgen voor het slachtoffer, dat niet enkel haar kans op vrijheid, maar ook haar verblijfsstatuut verliest. Die terugkeer is ook nefast voor de andere slachtoffers van het netwerk, aan wie men kan doen geloven dat er toch geen uitweg mogelijk is. Dit kan eveneens de andere slachtoffers die in het centrum verblijven in gevaar brengen.

Mettertijd is het Parket dus «voorzichtiger» geworden in het verlenen van het slachtofferstatuut. Het eist dat het slachtoffer zichzelf in de eerste plaats als slachtoffer erkent en dat het bereid is om aan het onderzoek mee te werken. Voor het Parket blijft het een moeilijke keuze en ook hier spelen de gespecialiseerde opvangcentra een belangrijke rol; zij kunnen immers een «niet-gerechtigd» onderhoud hebben met de persoon in kwestie. Alle minderjarigen die bij een zaak van mensenhandel betrokken zijn, krijgen vanzelfsprekend onmiddellijk het statuut van slachtoffer. Sedert het Parket voor deze benadering heeft geopteerd heeft het – zo zeggen zij ons – vastgesteld dat er minder slachtoffers uit de onthaalcentra verdwijnen.

Financiële aspecten

Het Parket beschikt niet over de nodige middelen om tot financiële analyses over te gaan; het wil immers niet het risico lopen het onderzoek te vertragen. Bovendien wordt het geld zelden in België geïnvesteerd.

Knelpunten

Wij hadden het reeds over de problemen rond het getuigenis van het slachtoffers in het aantonen van de bewijslast. Een andere moeilijkheid heeft gewoonlijk ook nog te maken met het internationale karakter van de mensenhandel, waardoor ook het land van herkomst, dat van bestemming en de verschillende transitlanden bij de zaak betrokken zijn. Terwijl de samenwerking met de herkomstlanden nagenoeg onbestaand is.

---

¹ In tegenstelling tot de meeste andere strafbare feiten, waarvoor het onderzoek kan van start gaan van zodra de feiten gepleegd zijn (ingeval van moord bv.) en waarvan de dader(s) moet(en) gevonden worden, moet bij feiten van mensenhandel het bestaan van de overtreding worden aangetoond voordat de verantwoordelijke daders kunnen worden gezocht.

Het werk van het Parket kan ook worden gehinderd door bepaalde controles die op het terrein worden gevoerd en die als uitdrukkelijk doel hebben, de prostituees uit zekere wijken weg te krijgen. Zo wordt er in het bijzonder gezinspeeld op de administratieve controles die worden uitgevoerd door de Brusselse politie, onder meer op de Albert II-laan (de vroegere Emile Jacquemainlaan). Een voorbeeld: een dergelijke actie die begin dit jaar werd gevoerd heeft rampzalige gevolgen gehad. Heel wat jonge meisjes die waren begonnen praten, zijn toen verdwenen (ze werden nooit teruggevonden...), en dit heeft een sfeer van wantrouwen gecreëerd ten opzichte van de ordediensten in het algemeen (waaronder ook de diensten die goede betrekkingen willen aanknopen met de prostituees met als doel, mogelijke netwerken te ontmantelen). Het argument van de gemeente was dat die wijk net - en voor veel geld - was gerenoveerd en dat prostitutie daar niet langer gedoogd kan worden.

Naar onze mening staat dit soort gemeentelijk beleid haaks op de richtlijnen van col. 12. en is het in totale tegenspraak met de idee om de belangen van de slachtoffers te behartigen.

Het Parket maakt zich ook zorgen over de vrijlating zonder borgstelling van bepaalde beklaagden die sinds enkele maanden in voorlopige hechtenis zitten. Het Centrum deelt die bezorgdheid ten zeerste. Bij wijze van voorbeeld: het Centrum heeft zich burgerlijke partij gesteld in naam van een minderjarig slachtoffer (dat verdwenen is) in een belangrijke dossier ten laste van meerdere personen, van wie er drie in voorlopige hechtenis zaten. Eén van de daders werd einde 1999 vrijgelaten na betaling van een borgsom. Aan onze raadsman werd geantwoord dat «de logica achter deze vrijlatingen is, dat de burgerlijke partij schadeloos kan worden gesteld dankzij de borgsom, en de gevangenen zitten sowieso vol». Dit zorgt natuurlijk voor enorme risico's en is onaanvaardbaar voor het slachtoffer.

B. Het Auditoraat

In principe wil de taakverdeling dat het Auditoraat zich enkel bezighoudt met de aspecten die te maken hebben met het sociale strafrecht en dat het Parket instaat voor het luik 'Mensenhandel' (77bis).

Telkens het Auditoraat verneemt dat er een inbreuk werd gepleegd tegen artikel 77bis wordt het Parket daarvan op de hoogte gebracht. Indien deze overtreding te maken heeft met prostitutie wordt het dossier door het Parket behandeld; indien de overtreding betrekking heeft op economische uitbuiting (in de bouwsector, in clandestiene naaiateliers, Chinese restaurants...) gebeurt het dat het Auditoraat beide aspecten behandelt. Op die manier wil het Auditoraat het Parket helpen, dat niet steeds over voldoende middelen beschikt om de 250.000 dossiers aan te kunnen die het elk jaar binnenkrijgt.

(wat zal het impact zijn van de nieuwe omzendbrief van het Parket, waarin expliciet vermeld staat dat 77bis door het Parket wordt behandeld?)

De prioriteiten van het Auditoraat liggen als volgt:

- de clandestiene naaiateliers
- de restaurants (onder meer de Chinese)
- de bouwsector
- de 'witte' benzinestations.

Per jaar woont het Auditoraat 16 zittingen van de strafrechtbank bij in het Frans en 12 in het Nederlands.

In 1999 heeft het Auditoraat op basis van 77 bis vorderingen ingesteld in vier zaken (waarvan er op dit ogenblik drie in Beroep zijn). Het onderzoek rond het dossier "Silkworm" naar een serie naaiateliers die te maken hadden met dat van Waremmé, is afgesloten en werd omwille van de overeenkomsten naar de Correctionele Rechtbank van Luik doorverwezen. Een nieuw dossier rond een Laotisch/Thaïlands netwerk is nog in onderzoek.

Financiële onderzoeksrechters zullen zich eerlang over drie andere dossiers buigen. Wat het Auditoraat beoogt, is zich in het onderzoek niet te beperken tot de stromannen, maar de daadwerkelijke organisatoren te vinden.

Op dat vlak ondervindt het Auditoraat heel wat problemen.

Tijdens de controles weigert het onderschepete personeel over het algemeen elke medewerking, en wil het zeker geen verklaringen afleggen tegen de werkgevers.

Op de zittingen wordt de strafrechtelijke magistraat vaak beïnvloed door de dringende noodzaak om aan de toestand te verhelpen, wat bijvoorbeeld evident is ingeval van moord of diefstal. De advocaten van de werkgevers proberen dan gewoonlijk aan te tonen dat "*die mensen echt niet ongelukkig zijn*".

De Auditeur moet dus hardnekkig volhouden om aan te tonen hoe schandelijk dat soort uitbuiting eigenlijk is en hoe de menselijke waardigheid van de werknemers geweld wordt aangedaan, en in welke mate die exploitatie nadelig is voor onze maatschappij, doordat ze onze economie uit het evenwicht brengt. Ondanks dit alles gebeurt het niet zelden dat de rechter de uitspraak opschort. Bovendien dienen de veroordeelde personen vaak een genadeverzoek in bij de Koning en verkrijgen ze dit vrij makkelijk, zelfs na ongunstig advies van de Auditeur die het dossier heeft behandeld.

Sinds de Minister van Justitie de beslissing genomen heeft geen vervangende gevangenisstraffen van minder dan vier maanden te voltrekken, is de strafuitvoering problematisch geworden.

Deze moeilijkheden hebben het Auditoraat ertoe aangezet om de mogelijkheid van alternatieve straffen in overweging te nemen.

Tenslotte vertoont ook de wet enkele lacunes. In het geval van de clandestiene naaiateliers bijvoorbeeld is er geen enkele beschikking voorzien tegen een nochtans belangrijke medeplichtige: de firma die de naaimachines levert. Het is steeds dezelfde firma die één enkel merk naaimachines verkoopt die in alle naaiateliers worden teruggevonden. Deze machines worden niet verkocht, maar worden ter beschikking van de naaiateliers gesteld middels betaling van maandelijkse bedragen die op een vage manier worden geboekt.

Men kan zich bovendien ook de vraag stellen welke tenlastelegging er kan worden ingeroepen indien de uitgebuite persoon hier niet onwettelijk verblijft?

2.2.3. Organisatie van de controles en onderzoeken

De controles worden als volgt verdeeld:

- De BOB concentreert zich op de mensenhandel die gelinkt is met de prostitutie.
- De agenten van de Gemeentelijke Politie houden zich ook met de prostitutie bezig, in samenwerking met de BOB.
- De brigades (Anderlecht, Oudergem, Brussel, Etterbeek, Molenbeek, Laken, Sint-Genesius-Rode, Vorst, Schaarbeek, Woluwe) houden zich bezig met de gevallen van mensenhandel buiten de prostitutiesector (bv.: «huisjesmelkers» (Chinese restaurants, eigenaars die misbruik maken of speculeren, sluikwerk, Polen, transport van Kosovaren....) en met de ‘privé’-prostitutie.
- De Gerechtelijke Politie is gelast met de prostitutie (niet met pedofilie?) En met gevallen van mensenhandel in diplomatieke kringen.

De BOB van Brussel

Binnen de BOB van Brussel² valt de bestrijding van de mensenhandel onder de bevoegdheid van de cel «Mensenhandel/Zeden» van de 2de Sectie Criminaliteit. Deze cel telt op dit ogenblik 11 personen, die zich uitsluitend met dit verschijnsel bezighouden. Binnen de 2de Sectie Criminaliteit houdt een andere gespecialiseerde cel zich bezig met pedofiliënnetwerken. Deze cel telt vijf personen, onder wie een vrouw, die een speciale opleiding hebben gekregen in het verhoren van minderjarigen.

Gezien de algemene opdracht van de BOB, concentreert de Cel Mensenhandel zich vooral op de netwerken.

In het kader van de controle van de bars in de Aarschotstraat en de vitrines ('carrés') in Schaarbeek en Sint-Joost zijn de basiscontroles (van het type «wie bevindt zich waar?») normaliter een zaak voor de plaatselijke politieagenten. Zo gaat de Gemeentepolitie voor de vitrines na of er onderverhuurd wordt. De BOB onderzoekt mogelijke netwerken (die het grondgebied van de gemeente overschrijden) en voert gerichte controles uit in het kader van die onderzoeken. Er worden elke week controles uitgevoerd, zowel overdag als 's nachts. Wat beoogd wordt, is van de prostitutie een beheersbaar fenomeen te maken. De BOB wil dankzij de controles vooral een goed zicht krijgen op de prostitutie. De BOB heeft een zeer interessante analyse gemaakt van «het fenomeen mensenhandel / prostitutie» (februari 2000), waarin onder meer uiteengezet wordt hoe zij hun prioriteiten hebben bepaald.

Door het bepalen van duidelijk afgebakende prioriteiten kunnen de diensten van de BOB hun capaciteiten optimaal inzetten en zich concentreren op onderzoeken die grondig worden gevoerd. Ook moet het risico worden vermeden dat de begeleiding van een slachtoffer door een gespecialiseerd opvangcentrum stopgezet wordt doordat het dossier geklasseerd wordt bij gebrek aan concrete en controleerbare elementen in de verklaringen van het slachtoffer. In de analyse die de BOB maakte werden de waargenomen fenomenen (West-Afrikaanse en Albanese netwerken, een toename van het aantal prostituees uit het vroegere Oostblok, Ecuadoraanse travestieten in de straatprostitutie, plaatselijke prostitutie en souteneurschap) beoordeeld op basis van de volgende belangrijkheidscriteria:

- de omvang van het fenomeen in Brussel,
- de dwangmiddelen die op de prostituees worden uitgeoefend
- het gebruik van fysiek geweld
- het gebruik van psychisch geweld
- de aanwezigheid van minderjarigen
- het nationale of internationale karakter van de fenomenen
- de toename in het algemeen
- de invloed op andere vormen van misdadigheid
- de overlast voor de bevolking

Hiermee konden de fenomenen worden geklasseerd volgens hun omvang en ernst, zodat er in de eerste plaats gewerkt kan worden rond de zwaarste gevallen. Het is duidelijk gebleken dat het vooral de Albanese en West-Afrikaanse netwerken zijn die niet terugdeinzen voor zowel psychisch als fysiek geweld. Vandaar de oprichting van twee gespecialiseerde teams van respectievelijk 5 en 4 personen. Een derde team concentreert zich op andere milieus. Deze prioriteiten stemmen overeen met diegene die door het Parket werden bepaald. Het Parket had namelijk een gelijkaardige analyse gemaakt in de zin van de omzendbrief van de Procureurs-generaal Col.12.

---

² De BOB van Brussel is bevoegd voor het gebied van de 19 gemeentes en van de 6 faciliteitengemeentes.

In 1999 werkte de BOB aan 43 dossiers:

- dankzij 32 enquêtes in het Albanese milieu konden 67 personen worden geïdentificeerd, van wie er 38 onder aanhoudingsbevel werden geplaatst. De BOB had contacten met 50 slachtoffers waarvan er 19 konden genieten van het statuut van slachtoffer van de mensenhandel door verklaringen af te leggen en konden worden geplaatst.
- In het kader van twee dossiers in het Bulgaarse milieu werden er twee personen aangehouden en twee slachtoffers kregen het statuut van slachtoffer van de mensenhandel.
- In drie grote ‘Afrikaanse’ dossiers werden er 28 verdachten geïdentificeerd, van wie er 23 werden gearresteerd; twee slachtoffers kregen daartoe een verblijfsstatuut.
- De andere 6 dossiers zijn eerder verscheiden van aard en hebben betrekking op bepaalde etablissementen en een geval van extraterritorialiteit.
- In november 1999 werd er een gecoördineerde actie gevoerd met alle politiediensten, met als doel de aanwezigheid van minderjarigen aan het licht te brengen. Er werden 25 jonge vrouwen gecontroleerd, van wie er 8 minderjarig bleken nadat ze een radiografisch onderzoek van de pols ondergingen. 7 van hen werden geplaatst, de meesten in een gesloten instelling.

De dienst krijgt de vonnissen en volgt aandachtig de uitspraken, om hoogte te krijgen van de motiveringen van de rechters.

Knelpunten en voorstellen

Net zoals het Parket benadrukt ook de BOB het probleem van de voorwaardelijke invrijheidstelling van verdachten die in voorlopige hechtenis zaten wegens feiten van mensenhandel.

Het beleid rond de administratieve controles die door bepaalde gemeentepolities worden uitgevoerd stemt niet altijd overeen met het beleid dat wordt gevoerd in het kader van de gerechtelijke controles door de gespecialiseerde politiediensten en door het Parket. Het is best mogelijk dat de administratieve en gerechtelijke tegengestelde belangen hebben, maar er zou een evenwicht moeten worden gevonden, zodat de onderzoeken niet worden gecompromitteerd.

De financiële analyse wordt dan weer gehinderd door het feit dat er nagenoeg geen bilaterale akkoorden bestaan tussen de herkomstlanden en België, waardoor er in die landen ook geen beslag kan worden gelegd op geldbedragen.

De wet van 13 april 1995 wordt in zijn geheel als afdoend beschouwd. Er zouden echter wel nog enkele elementen moeten worden aan toegevoegd. Het zou goed zijn dat personen die niet direct onder de reglementering m.b.t. de slachtoffers vallen, maar die doordat ze het milieu kennen wel nuttige inlichtingen kunnen verschaffen, ook van bepaalde garanties kunnen genieten; gewoonlijk verblijven die mensen hier ook onwettelijk. Er zou ook uitgebreider gebruik moeten kunnen gemaakt van bijzondere technieken in de strijd tegen de mensenhandel.

Ter intentie van de nationale magistraten stelt de BOB voor, dat een nauwe samenwerking tussen de verschillende agglomeraties zou worden verfijnd.

Op internationaal vlak benadrukt de BOB het samenwerkingsprobleem met de herkomstlanden. Zo stelt de BOB onder meer voor dat er een Europese ‘task-force’ zou worden opgericht.

De Gemeentepolitie van Schaarbeek

De Gerechtelijke Brigade van de Gemeentepolitie van Schaarbeek houdt zich voornamelijk bezig met de controle van de 65 bars in de Aarschotstraat en de omliggende straten en van een twintigtal vitrines die in het verlengde van die straten liggen in St. Joost-ten-Node. Terwijl de eerste controles die in 1995 werden uitgevoerd als doel hadden de sector te «saneren» (niemand durfde die toen te controleren), moet er gezegd dat de zaken er inmiddels sterk op vooruitgegaan zijn. Dankzij de vele contacten met het sociaal-humane milieu, en - dit mag gerust gezegd worden – dankzij de lectuur van de verslagen van het Centrum en meer in het bijzonder het experiment te Gent, zijn de verantwoordelijken gaan inzien dat de gecontroleerde personen in de eerste plaats moeten worden beschouwd als (potentiële) slachtoffers, eerder dan als schuldigen (aan prostitutie). De manier van controleren werd grondig gewijzigd en respecteert wel degelijk de zienswijze van Col.12.

Binnen de Gerechtelijke Brigade werd er een **cel Mensenhandel** opgericht met 4 medewerkers. Een administratieve agent werd gedetacheerd voor het coderen van de controles en het bijwerken van de fiches (in het kader van de proactieve opsporing). Deze cel houdt zich voor 98 % bezig met de prostitutie, maar leidt ook enkele onderzoeken, zoals bv. naar het transport van clandestienen (gevonden in het Josafatpark) of naar zwartwerk.

Met zijn controles wil dit team inlichtingen verzamelen om de aanwezigheid van slachtoffers van de mensenhandel op het spoor te kunnen komen in het prostitutiemilieu en om netwerken te kunnen ontmantelen. Samen met de regelmatig gevoerde algemene controles, worden er ook gerichte controles gedaan. In 1999 ging de cel tot 619 controles over. De cel behandelde in 1999 12 gerechtelijke dossiers en nam einde 1999 deel aan de operatie «Minos», die door het Parket werd georganiseerd om jonge minderjarige meisjes op te sporen die in Brussel in de prostitutie werkzaam waren. Er werd toen zeer goed samengewerkt met de BOB.

In 1998 werd een overeenkomst gesloten tussen drie korpschefs van de politie van Brussel, St. Joost-ten-Node en Schaarbeek met het oog op het weren van de sterke aanwezigheid van de prostituees op de trottoirs. Om te vermijden dat de cel Mensenhandel gediscredeerd zou worden in de ogen van de prostituees waarmee de cel een vertrouwensrelatie moet uitbouwen om slachtoffers van mensenhandel te kunnen opsporen, zullen de administratieve controles die in de overeenkomst zijn voorzien worden uitgevoerd door politiemensen die zich toeleggen op de algemene bewaking van het grondgebied. Het betreft geuniformeerde politiemensen die niet gespecialiseerd zijn in mensenhandel. Laten we ter herinnering verduidelijken dat de motivatie van de korpschefs om tot actie over te gaan juist gelegen was in de bestrijding van de mensenhandel, terwijl de controles van die aard hebben aangetoond dat ze geen resultaat boeken in deze materie.

Een verder initiatief was het idee om een civiel team op te richten, dat de sociale aspecten van de problematiek zou behandelen. Zo ontstond in het kader van het veiligheidscontract het Rousseau-project, dat onder de autoriteit van het Schepenschap voor de Jeugd, Integratie en Preventie geplaatst werd. Dit project heeft de bestrijding van de mensenhandel en het voorkomen van prostitutie van minderjarigen als doel. Het werd officieel opgestart in januari 1999 en sinds september 1999 telt het 4 medewerkers. Hun eerste opdracht bestond erin de toestand te analyseren³ en samenwerkingsakkoorden voor te bereiden, die ondertekend werden door de politie en Espace P. Concreet gezien wordt er vooral aan straatwerk gedaan en worden er permanenties gehouden.

---

³ « Situation générale de Schaarbeek en matière de prostitution. Elaboration d'une déontologie d'action pour un projet de lutte contre la traite des êtres humains et pour la prévention de la prostitution de mineurs », 1999

Het Centrum is opgetogen over dit initiatief⁴.

De knelpunten hebben vooral te maken met het gebrek aan middelen. Er is nog steeds niet genoeg personeel. Er zou een autonome cel moeten bestaan die zich uitsluitend bezighoudt met de mensenhandel. Er is eveneens een gebrek aan middelen om de slachtoffers in optimale omstandigheden te kunnen opvangen: wanneer ze het lokaal verlaten waar ze ondervraagd werden (waar veel mensen binnen- en buitengaan ...), is het mogelijk dat ze hun pooier ontmoeten – die niet zal nalaten om hen woedende blikken toe te werpen. Er zou absoluut een ruimte moeten voorhanden zijn die geschikt is voor dergelijke verhoren, met bovendien een aparte toegang. Bij grote acties zijn de opvangmogelijkheden al gauw onvoldoende.

Net zoals het Parket en de BOB betreurt de Gerechtelijke Brigade van Schaarbeek het misbruik van het begrip ‘bestrijding van de mensenhandel’ ter rechtvaardiging van bepaalde administratieve controles – in werkelijkheid gaat het er immers om in bepaalde buurten «grote schoonmaak» te houden (Albert II-laan en omliggende).

De Gemeentepolitie van St. Joost-ten-Node

De Gerechtelijke Brigade van de Gemeentepolitie van St. Joost-ten-Node staat samen met de BOB in voor de controle van de 90 vitrines in St. Joost. Het gebeurt ook dat ze de vitrines op het grondgebied van Schaarbeek in het verlengde van de straten in St. Joost controleren. In St. Joost heeft de Brigade 122 prostituees geregistreerd, van wie 46 % van Europese herkomst zijn en 54 % van elders komen (ze zijn meestal afkomstig uit Afrika). Het beleid dat door de sectie Zeden van het Parket wordt gevoerd is het verbod op het onderverhuren, waardoor belet wordt dat de eigenaars of de eerste huurders meisjes gaan uitbuiten. Alle vrouwelijke huurders werden dus geïdentificeerd. Er wordt ook een schriftelijke huurovereenkomst geëist. Bij de controles die op verschillende momenten van de dag of de nacht worden uitgevoerd, gaat de politie ook na of de kamers steeds door dezelfde persoon worden ‘betrokken’. Indien de politie vaststelt dat de aanwezige vrouw niet dezelfde is als diegene die de huurovereenkomst heeft ondertekend, of dat er verschillende vrouwen aanwezig zijn, besluit de politie dat er aan onderverhuring wordt gedaan en stelt een proces-verbaal op tegen de eigenaar of de eerste huurder. Het Parket wordt op de hoogte gebracht en beslist dan over de verzegeling van de vitrine. Tussen 10 februari 1999 en 16 mei 2000 werden er 34 vitrines gesloten, waarvan er 9 gesloten blijven. De 25 andere werden korte tijd nadien opnieuw geopend, doordat de eigenaars aan het Parket beloofd hebben, het verbod op onderverhuren in acht te nemen.

Op het gebied van de straatprostitutie is het beleid dat in St. Joost - net als in Brussel overigens - gevoerd wordt, de prostituees te verdrijven (er werden 200 personen geregistreerd), vooral dan uit de wijken waar er nieuwe gebouwen en woningen werden opgetrokken. Wij hebben reeds meermaals de kritieken aangehaald op dit soort beleid.

Ook hier weer is het grootste probleem het gebrek aan human resources. Indien de politie haar middelen inzet in het kader van een groot onderzoek naar mensenhandel, zoals dat vorig jaar het geval was, gebeurt dit ten nadele van andere plaatselijke opdrachten (bestrijding van inbraak, diefstal, aanrandingen); het gebeurt daarentegen ook wel dat de politie de voorrang geeft aan andere opdrachten ten nadele van de bestrijding van de mensenhandel – wat op dit ogenblik de tendens is.

---

⁴ In ons verslag «Meer samenwerking, ondersteuning en engagement» dat in maart 1998 werd gepubliceerd, hebben wij reeds vermeld dat de problematiek van de mensenhandel opgenomen werd in de veiligheidscontracten met de vijf grote steden; bovenop de oprichting van een speciale dienst bij de politie, werd er toen gevraagd een vertrouwenspersoon aan te duiden voor de prostituees die bij controles waren gevonden.

Als antwoord op dit probleem opperde de GB het idee van een structuur, die is samengesteld uit elementen van elke politiedienst, die volledig gelast zou zijn met de strijd tegen de mensenhandel in Brussel.

Een andere moeilijkheid die door nagenoeg al onze geprekspartners wordt aangehaald, is dat de prostituees van Afrikaanse herkomst maar weinig zeggen.

De BOB van Halle

De BOB van Halle is gelast met de controle van de 23 bars die langs de grote verkeerswegen gelegen zijn en van de zowat 25 privés in het arrondissement. De BOB verzamelt nuttige informatie over personen die actief zijn in de sector van de prostitutie. Er werd vastgesteld dat er in acht van die bars vooral heel jonge «diensters» werken (19 tot 23 jaar) en dat gewoonlijk gedurende eerder korte periodes (één maand), waardoor natuurlijk gevreesd wordt voor de mogelijkheid dat zij daar aanbeldt zijn via mensensmokkelaars.

In het totaal zijn er in die bars 124 vrouwen tewerkgesteld; 52 zijn Belgen (van wie 23 van buitenlandse herkomst). Onder de buitenlanders zijn er 23 Dominicaanse vrouwen, onder meer in de acht reeds vermelde bars. Uit het onderzoek blijkt dat zij in België zijn beland via een netwerk van schijnhuwelijken.

Elke bar wordt zes maal per jaar gecontroleerd op initiatief van de BOB en één tot twee maal in het kader van de acties als voorzien door de Arrondissementele Cel. Het zijn de Brigades die de controles uitvoeren, hierin bijgestaan door de sociale inspectie. De BOB staat in voor de analyse van de inlichtingen, samen met het D.O.B.⁵.

De BOB voert op dit ogenblik ook een financiële enquête, om de financiële structuren te onthullen, maar de resultaten worden pas later verwacht.

De BOB van Halle volgt 29 lopende dossiers «Mensenhandel» op en in 1999 werden er twee nieuwe dossiers geopend.

De Rijkswachtbrigades

De Rijkswachtbrigades houden zich bezig met de niet-seksuele aspecten van de mensenhandel en van de privéprostitutie. De accenten liggen verschillend en beantwoorden aan de werkelijke toestand op het actieterrein van de verschillende brigades. Enkele voorbeelden:

- De Brigade van Schaarbeek bindt vooral de strijd aan tegen de mensensmokkelaars, die talrijk aanwezig zijn op dat grondgebied. Ze heeft eveneens een innovatief onderzoek gevoerd naar verhuring aan overmatige prijzen.
- In Brussel werkt de Brigade vooral rond bepaalde netwerken, die dossiers met heel wat vertakkingen (verhandelen van valse papieren, krantenwinkels, buurtwinkeltjes...) opleveren.
- De Metrobrigade oefent de grenscontrole uit. Ingevolge de intensieve controles zijn de problemen met de EUROSTAR verminderd.
- De Brigade van Elsene is eerder actief in het Afrikaanse milieu (clandestiene immigratie, valse papieren...)
- In Molenbeek, Ukkel en Vorst houden de Brigades zich vooral bezig met de privé-prostitutie. Naar verluidt is het doel van de controles (één of twee per jaar) het bestrijden van de mensenhandel en het opsporen van minderjarigen. Er werd tot de vaststelling gekomen dat het in de meeste gevallen ging

⁵ Documentatie- en Opsporingsbureau.

om één tot drie vrouwen, die met alles in regel waren en vaak als zelfstandigen waren ingeschreven. Tot nog toe kon niet worden vastgesteld dat een toename van de controles op straat resulteerde in méér

- De Brigade van Laken hield zich onder meer bezig met een zaak van mensensmokkel, net zoals de Brigade van Molenbeek.

Wat het personeelsbestand betreft heeft de verbindingsmagistraat van het Parket in zijn omzendbrief gevraagd, dat elke Brigade over één of twee rijkswachters zou beschikken, die gespecialiseerd zijn in de mensenhandel. Er werd een lijst opgesteld en die rijkswachters werden door de magistraat opgeroepen en gesensibiliseerd. Een rijkswachter van elke Brigade woont vanaf nu ook de maandelijkse coördinatievergaderingen bij.

De controles worden ofwel georganiseerd op initiatief van de sociale inspectie, die de Rijkswacht om bijstand verzoekt; ofwel op initiatief van de Rijkswacht, die aan de inspectiediensten kan vragen om bij de controles aanwezig te zijn (de Sociale Inspectie, de RVA, de accijnzen...).

Het organiseren van deze gezamenlijke controles werd vereenvoudigd door de contacten die werden gelegd tijdens de vergaderingen van de Arrondissementale Cel.

Tijdens de controles houden de politiediensten zich bezig met de aspecten «Mensenhandel» en de Sociale Inspectie met de overtredingen van de sociale wetgeving; er worden afzonderlijke processen-verbaal opgesteld.

Er rest nog één probleem: de uitwisseling van inlichtingen tussen de inspectiediensten en de politiediensten blijft problematisch omwille van wettelijke voorschriften. Dit punt werd bovendien reeds aangehaald tijdens de laatste vergadering van de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensenhandel. Hiervoor zou spoedig een werkgroep moeten worden samengesteld.

Een verdere moeilijkheid ligt in het feit dat er geen echte waarborg op bescherming tegen hun uitbuiters kan worden gegeven aan de slachtoffers.